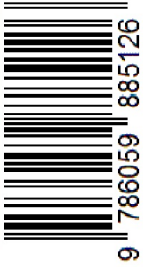

CONGRESS BOOK

3rd INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES, CHINA TO ADRIATIC

History, Culture, Religion, Sociology

Fine Arts, Engineering, Architecture

A
N
T
A
L
Y
A

Editors

Prof.Dr. Mustafa TALAS

Umsunay ZHUMASHEVA & Betül HAYRULLAHOĞLU

October 27-28-29-30

2016

www.iksad.org

Institution of Economic Development and Social Researches Publications (R)

INSTITUTION OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND SOCIAL RESEARCHES

**3rd INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL
SCIENCES, CHINA TO ADRIATIC**

**October 27-30, 2016
ANTALYA**

CONGRESS BOOK

Editors

**Prof. Dr. Mustafa TALAS
Umsunay ZHUMASHEVA
Betul HAYRULLAHOGLU**

**HISTORY, CULTURE, RELIGION, SOCIOLOGY
FINE ARTS, ENGINEERING & ARCHITECTURE**

Institution of Economic Development and Social Researches Publications®

(The Licence Number of Pubicator: 2014/31220)

Gölbası / ADIYAMAN - TURKEY

TR: +90 0850 303 5 603 USA: +1 631 685 0 853

E posta: info@iksad.org

www.iksad.org

www.iksadfuarkongre.org

All rights of this book belongs to IKSAD. Without permission, this book can't be duplicated and delivered.
The writers are responsible both ethically and juristically related with texts

Iksad Publications - 2016©

ISBN -978-605-9885-12-6

CONGRESS ID

NAME OF CONGRESS

3rd International Congress on Social Sciences, China to Adriatic

TYPE OF PARTICIPATION

Keynote and Invited

DATE AND PLACE

October 27-28-29-30, 2016 Antalya / TURKEY

ORGANIZATOR

Institution of Economic Development and Social Researches

ASSOCIATES

Kazakh State Women's Teacher Training University

HONORARY PRESIDENT

Prof. Dinar NUKETAYEVA

Rector of Kazakh State Women's Teacher Training University

HEAD OF CONGRESS

Prof. Mustafa TALAS

COORDINATORS

Ragıp PEHLİVANLI & Damezhan SADYKOVA

ORGANIZATION COMMITTEE

Mustafa Latif EMEK

Sefa Salih BILDIRICI

Ragıp PEHLİVANLI

Damezhan SADYKOVA

Selcuk DEMIRKILINC

WU Yicheng

Erdem HILAL

Baris AYTEKIN

Dilrabo ABDAZIMOVA

Umsunay ZHUMASHEVA

Betul HAYRULLAHOGLU

Ahmet GENC

SCIENTIFIC ADVISORY BOARD

Professor Ali DUYMAZ	Balıkesir University / Turkey
Professor Amina JESENKOVIC	University of Sarajevo /Bosnia and Herzegovina
Professor Ekrem CAUSEVIC	Zagreb University / Croatia
Professor Fadil HOCA	Vision University of Macedonia / Macedonia
Professor Hamit PEHLİVANLI	Kırıkkale University / Turkey
Professor Harun GÜNGÖR	Erciyes University / Turkey
Professor Huo MEIXIA	Capital Normal University / China
Professor İrfan MORINA	Kosova University /Kosovo
Professor Inga SHAMILISHVILI	Batumi Shota Rustaveli State University / Georgia
Professor Jarkınbike SULEIAENOVA	Kazakh State Women's Teacher Training University / Kazakhstan
Professor Lille TANDILAVA	Batumi Shota Rustaveli State University / Georgia
Professor Maha Hamdan ALANAZI	King Abdulaziz University / Kingdom of Saudi Arabia
Professor Mariya LEONTIK	Goce Delchev University of Stip / Macedonia
Professor Mahmut ÇELİK	Goce Delchev University of Shtip / Macedonia
Professor Mehmet BAŞBUĞ	Ahmet Yesevi State University / Kazakhstan
Professor Mustafa TALAS	Niğde University / Turkey
Professor Mustafa TAŞKIN	Mersin University / Turkey
Professor Mustafa ÜNAL	Erciyes University / Turkey
Professor Nana TSETSKHLADZE	Batumi Shota Rustaveli State University / Georgia
Professor Nazım İBRAHİM	Saints Cyril and Methodius University of Skopje / Macedonia
Professor Nazmi AVCI	Süleyman Demirel University / Turkey
Professor Nurettin BİLİCİ	Çankaya University / Turkey
Professor Rudic GEORGE	Montreal Pedagogie Moderne Institute
Professor Remzi KILIÇ	Erciyes University / Turkey
Professor Salih ÖZTÜRK	Namık Kemal University / Turkey
Professor Sabyrova ZAURES	Kazakh State Women's Pedagogy University / Kazakhstan
Professor Şenol KANTARCI	Akdeniz University / Turkey
Professor Tsendiin BATTULGA	National University of Mongolia / Mongolia
Professor Turgınbaeva BOTAGUL	Natural Sciences Academy / Russia
Professor Veysel BOZKURT	İstanbul University / Turkey
Professor Yang ZITONG	Wuhan University / Chine
Assoc.Prof. Benedek PEN	Eötvös Loránd University / Hungary
Assoc.Prof. Birol AKGÜL	Erciyes University / Turkey
Assoc.Prof. Edina SOLAK	University of Zenica / Bosnia and Herzegovina
Assoc.Prof. Elbeyi PELİT	Afyon Kocatepe University / Turkey
Assoc.Prof. Elvan YALÇINKAYA	Niğde University / Turkey
Assoc.Prof. Fatih BAŞBUĞ	Akdeniz University / Turkey
Assoc.Prof. Kasım KARAMAN	Erciyes University / Turkey
Assoc.Prof. Kışıbaev KACIMUHAN	Kazakh State Women's Teacher Training University / Kazakhstan
Assoc.Prof. Mehmet Rahmi CANAL	Gazi University / Turkey
Assoc.Prof. Mustafa AKSOY	Marmara University / Turkey
Assoc.Prof. Selahattin AVŞAROĞLU	Necmettin Erbakan University / Turkey
Assoc.Prof. Tuba BÜYÜKBEŞE	Hasan Kalyoncu University / Turkey

Assist.Prof. Barış AYTEKİN	Kırklareli University / Turkey
Assist.Prof. Mehriban EMEK	Adıyaman University / Turkey
Assist.Prof. Bayram POLAT	Niğde University / Turkey
Assist.Prof. Malik YILMAZ	Atatürk University / Turkey
Assist.Prof. Mustafa METE	Gaziantep University / Turkey
Assist.Prof. Oğuz ÇETİN	Niğde University / Turkey

MISSION TEAM
Halil İbrahim MANTAR
Ayşen KEKLİK
Ali İhsan ÖZTÜRKÇİ
Aysel HASANOVA
Büşra YILMAZ
Edanur GÜNAY
Hande KÜÇÜKKAYA
Kağan KEKLİKOĞLU
Mehmet Ali ARITÜRK
Nihan KELEŞ
Tolga ÖZCELİK
Zafer Tanıl OLCAY

Institution of Economic Development and Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publisher: 2014/31220)

Gölbasi / ADIYAMAN - TURKEY

TR: +90 0850 303 5 603 USA: +1 631 685 0 853

E posta: info@iksad.org

www.iksad.org

www.iksadfuarkongre.org

EVDEN KAÇAN ÇOCUKLARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK AÇISINDAN İNCELENMESİ*

RESEARCH IN TERMS OF SOCIODEMOGRAPHIC PROPERTIES AND PERCEIVED SOCIAL
SUPPORT OF CHILDREN RUNNING AWAY FROM HOME

Murat ÇAY

Öğr. Gör. Akdeniz Üniversitesi, muratcay@akdeniz.edu.tr

Özet

Ailesiyle birlikte yaşarken evden kaçtığını belirten 12- 18 yaş arasındaki çocukların algıladıkları sosyal destek ve demografik değişkenlerin incelenerek bunların çocukların evden kaçma davranışına olan etkisinin ortaya konulmasına yönelik yapılan bu çalışmaya 79 kız 31 erkek olmak üzere 110 çocuk katılmıştır. Araştırmanın amacına yönelik Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği ve görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri Antalya Çocuk Şube Müdürlüğü'nde 12 aylık süreçte toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde evden kaçan kız çocuklarının daha önce evden kaçma sayıları ile evden kaçan erkek çocuklarının daha önce evden kaçma sayıları arasında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Evden kaçan çocukların algıladıkları aile sosyal desteği ile arkadaş sosyal desteği arasında anlamsal farklılık bulunduğu ve arkadaş desteğinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen çocukların %45,3'ü daha önce evden kaçma davranışını en az bir kez sergilediği saptanmıştır. Evden kaçan çocuklara yönelik işlemleri yapan birimlerde sosyal hizmet uzmanı, psikolog veya aile danışmanı istihdam edilerek ilk görüşmenin ve danışmanlığın bu meslek elamanları tarafından yapılması, evden kaçan çocuk ve ailelere yönelik aile destek ve aile danışmanlığı sistemleri oluşturulması, evden kaçma davranışını ortaya çıkaran nedenlerin ortadan kaldırılması ve bu davranışın sergilenmesinden sonra ortaya çıkan eğitim sorunlarının önemli olmasından dolayı okul sosyal hizmetinin uygulanmaya konması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evden Kaçan Çocuklar, Sosyal Destek, Sosyo-demografik Özellikler

Abstract

79 girls and 31 boys of total 110 children attended this research that aimed to find out the impact of exhibiting behavior of running away from home by investigating family and social support factors perceived by children ranged from 12 to 18-years-old who live with their family and have a behavior of escaping from houses. Social Relations Factors Scale, interview form were used for the aim of the research. When the findings obtained were evaluated, significant difference was determined between the numbers of girl and boy escapees who ran away from their homes earlier. It was inferred that there was a significant difference between family's social support and friend's social support perceived by the children who run away from home and there was much friend support. Attitudes and behaviours of family can be researched in the latter studies to be done oriented to the children running away from home. After employing social service specialist, psychologist or family counsellor inside the units that make official acts for missing children running away from home, first interview and consultation should be done by these members of profession.

Keywords: Children Running Away From Home; Social Support; Sociodemographic Properties

* Bu çalışma araştırmacı tarafından Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD yüksek lisans programında yapılan tezden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Türkiye'nin nüfusunun önemli bir kesimini çocuklar oluşturmaktadır. 2015 yılı için toplam nüfusu 77 695 904 olan Türkiye'nin 0-19 yaş aralığındaki nüfusu 25 381 351'dir. Toplam nüfusun %32,7'sini 0-19 yaş aralığında yer alan bireyler oluşturmaktadır. Çocuklar toplumlar açısından geleceğinin hangi seyirde olacağını belirleyecek olması nedeniyle önemlidir (Salim 2011). Geleceğin yetişkinleri olarak düşünüldüğünde bugünün çocuklarının nasıl olduğu yarını doğrudan ilgilendirmektedir. Çocukların sağlıklı gelişimi ve sosyalleşmesi hiç şüphesiz toplumun iyi olabilmesinin önemli bir anahtarıdır. İnsan doğası gereği geçmişte yaşadıklarını geleceğe taşır, dünde öğrendiklerini yarında kullanır. Bu nedenle bireylerin yaşamlarının ilk yıllarındaki biyopsikososyal gelişimlerinin önemi diğer dönemlere göre daha fazladır. Bireyin bu dönemdeki sosyal çevresi ve ailesi de çocuğun gelişimini büyük ölçüde etkilediği ve şekillendirdiği söylenebilir. İyi eğitilmiş, toplum norm ve kurallarını benimsemiş çocuklar toplumun yön veren parçasını oluşturacakları gibi bunun devamını sağlanmasında da etkili olmaktadır.

Bir çocuğun nasıl bir birey olduğunda aile etkili olan önemli bir kurumdur. Aile çocuğun biyolojik gelişiminin yanı sıra psikososyal gelişiminin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir (Öter 2005). Aile, çocuğun aileye bağımlı olduğu ilk dönemler süresince, çocuğa fiziksel ve ekonomik destek verir. Çocuğun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini aile üyeleriyle olan ilişkileri oluşturur. Aynı zamanda aile çocuğa, aile ve toplumun bir ferdi olduğu düşüncesini aşilar ve uyum biçimlerinin temelini atar (Yavuzer 2007). Çocuk, yetişkin yaşamı için ihtiyaç duyduğu tüm fikirleri, değerleri, yaşadığı toplumun kültürünü ve toplumun belirlediği/beklediği cinsiyet rollerini ailedeki sosyalleşme sürecinde kazandığı anlaşılmaktadır. Ailenin kültürü, içinde bulunduğu sosyal çevrenin özellikleri, yaşanan olaylara bakış açısı, durumlara yaklaşımı çocuğa aktarıldığı ve çocuğun aktarılan bu bilgilerin ışığında topluma ve hayata ilişkin bilgileri öğrenmektedir.

Çocuğun sosyalleşme süreci okula başlaması ile hızlanmaktadır. Bu süreçte çocuk ailesinden sonra diğer insanlarla da iletişime geçerek sosyal çevreyi, insanları toplum kurallarını ve sistemlerini ve onlara ilişkin kuralları tanıyarak gelişimine devam etmektedir. Ergenlik dönemine girilmesiyle birlikte çocuk sosyal ve arkadaş çevresine daha fazla önem vermeye başlamaktadır. Tanıdığı bildiği aile çevresinden başka çevrelerin olduğunu, başka dünyaların olduğunu keşfetmektedir. Aile dışında ki bu çevrede bireyin kendi olma isteği, ergenlik döneminin getirdiği özellikler ve sorunlar nedeniyle çoğu kez aile ile çatışmaya girilmesinde rol oynayabilmektedir. Ailenin çocuğun içinde bulunduğu bu döneme ilişkin bilgisi, çocuğa yaklaşımı bu çatışmanın yönetilmesinde etkili olabilmekte iken aynı zamanda çocuk üzerinde denetimin fiziksel ve psikolojik istismar yapılarak kurulmaya çalışılması çatışmanın büyümesine hatta zaman zaman çocuğun evden izinsiz ayrılmasında, evden kaçmasında rol oynayabilmektedir. Bireyin olduğu yerden ayrılma isteği, kaçma davranışı çoğu kez içinde bulunduğu sosyal çevreden memnuniyetsizliğini gösteren en somut göstergesi olarak görülebilir. Çocukların evden kaçması aile ve içinde bulunduğu çevresi ile yaşadığı sorunun göstergesi olarak kabul edilebilir. Çocuğun aileyi nasıl algıladığı, sosyal çevreyi nasıl tanımladığı, içinde bulunduğu sosyal-psikolojik durum ve geleceğe ilişkin düşünceleri bu davranışın ortaya çıkmasında etken olduğu düşünülebilir.

Evden kaçan çocuklar çoğu kez bilmedikleri bir sosyal çevrede aile denetiminden uzak, onlar için risk içeren yerlerde hayatlarını sürdürme çabasının içine girmektedirler. Çocuklar içinde buldukları yaş grubunun özelliği gereği bu riskleri doğru algılayamaz ve kötü durumlar ile karşılaşabilirler. Karşılaşılan bu sorun çocuğun topluma, insana, yaşama olan algısını sarsar ve çocuğun sonraki süreçte gelişimini olumsuz etkiler.

Bireyler kriz ve gerginlik durumlarında doğal yardımcı olarak görülen aile üyeleri ve arkadaşlarına dayanma ihtiyacı hissederler. Bu destek ağı bireyin uyum süreci ve sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bireye çevresindeki insanlar tarafından yapılan bu yardımlar sosyal destek olarak tanımlanmaktadır (Çakır ve Palabıyıkoglu 1997). Sosyal destek sisteminin bireyin sosyal ve psikolojik sorunlarının çözümünde, önlenmesinde ve rehabilitasyonunda, zor durumlarla başa

çıkabilmesinde güçlü bir kaynak olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur (Yıldırım 1997, Eker ve ark 2001, Kaziasty 2005, Terzi 2008).

Evden kaçma davranışı bir sorun olarak tanımlandığında bireylerin algıladıkları sosyal destek bu sorunun sergilenmesinde etken olabileceği ve sorunun çözümünde etkili olacağı belirtilebilir. Aileden ve arkadaşlardan alınan sosyal desteğin artması ergenlerin yaşadıkları sorunlarının çözümünü kolaylaştırırken aynı zamanda kişilik gelişimlerini de olumlu etkileyerek yaşamlarının diğer dönemlerinde de iyi bir birey olmalarını etkileyeceği anlaşılmaktadır. Bu yüzden ki bireyler açısından önemli bir dönem olan ergenlik döneminde algılanan sosyal desteğin etkisi bireyin tüm hayatına etki edebilecek düzeyde olduğu düşünülebilir.

2.EVDEN KAÇAN ÇOCUKLAR

Türk Dil Kurumu (TDK)'a göre kayıp kelimesi kaybedilen varlık anlamındadır. Kayıp; kaybedilen, yitirilen, nerede olduğu bilinmeyen ve herhangi bir bildirim alınmayan kişi veya nesnedir. Kayıp çocuk ise hangi ortamdan kaybolursa kaybolsun, nerede olduğu ebeveynleri veya yasal temsilcileri tarafından bilinmeyen ve hakkında kayıp ihbarı yapılmış çocuktur. Ülkemizde sosyal hizmet kurumlarından izinsiz ayrılan veya izinsiz ayrıldığı halde yasal süresi sonunda kuruluşa geri dönmeyen çocuklar da kayıp olarak kabul edilmektedir (Emniyet Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı 2010). Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'nın 2008 yılında yayınladığı Kayıp Çocuklar Raporu'nda kayıp çocuk ailesinin bilgisi dışında herhangi bir nedenle evden uzaklaşmış, kaçmış, kaçırılmış ve bu nedenlerle hayatı tehlike altında olan, kendisinden haber alınmayan 0-18 yaş grubu çocuk olarak tanımlanmıştır (T.C. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Kayıp Çocuklar Raporu 2008). Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kayıp çocuklar başta olmak üzere çocukların mağdur olduğu sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu 2010 tarihli raporda ise kayıp çocuk 18 yaş altı çocukların ailesinin bilgisi dışında herhangi bir nedenle evden uzaklaşması, kaçması ya da kaçırılması ve bu nedenlerden dolayı da risk altında olmasıdır olarak açıklanmıştır (TBMM 2010).

Kayıp çocuk ailesi veya yasal temsilcisi tarafından nerede olduğu bilinmeyen, kendisinden haber alınmayan çocuktur. Kayıp çocuk kavramı çocuk açısından evden veya yaşadığı yerden kaçması, kaçırılması anlamını taşıyabilmekte iken aile tarafından çocuğun nerede olduğunun bilinmemesi ve haber alınmaması ile kayıp olması söz konusudur. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Kayıp Çocuklar Raporuna göre kayıp çocuklar üç grupta incelenmektedir: Kendi rızası ile kaçanlar, rızası dışında kaçırılanlar, istemeden de olsa yoksulluk vb. nedenlerle kaçanlardır (T.C. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Kayıp Çocuklar Raporu 2008)

Çocuğun kendi rızası dışında kaçırılması; yakın akrabalar, yasal temsil hakkı sahibi olmayanlar veya üçüncü başka bir şahıs tarafından çocuğun bedeninden, iş gücünden, çocuğun çevresinin değişmesinden yararlanmak veya başka bir fayda sağlamak amacıyla çocuğun yaşadığı çevreden alınarak ailesinin veya yasal temsilcisinin bilmediği bir yere, sosyal çevreye götürülmesidir. Çocuklar fuhuş ve seks ticareti, evlat edinmek veya edindirmek, cinayet, organ ticareti, dilendirmek veya uyuşturucu kuryeliği, evlenme vaadi gibi nedenlerle kaçırılmaktadır. Bunların yanı sıra çocuklar savaşlarda ve terör eylemlerinden kullanılmak için de kaçırıldığı bilinmektedir.

Evden kaçma, çocuğun birlikte yaşadığı aile ortamından çeşitli sebeplerden dolayı kendi isteğiyle ailesinden veya velisinin haberi olmaksızın ayrılma davranışı olarak belirtilebilir. Bu davranış sergilenmesinde çocuğun yaşadığı aile ortamından memnuniyetsizliği, rahatsızlığı söz konusu olabilmektedir.

Kurumdan kaçma, bakım ve koruma tedbir kararı ile kuruma yerleşen çocuğun yaşadıkları kurumdan izinsiz ve habersiz şekilde ayrılmasıdır. Koruma ve tedbir kararı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı bir kuruluşa yerleştirilen çocuğun kısa sürede kuruluşa uyum sağlayamamaktadır. Çocuk, bakım ve koruma altına alınmadan önceki çevresine özlem duyması, kuruluşun çocuğun sosyal, duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılayamaması ve bunun neticesinde çocuğun bunları dışarda bulma arzusu gibi nedenler etkili olmaktadır. Koruma ve bakım altına

alınan çocukların alındıkları sosyal çevre genellikle çocuğun gelişimine, davranışlarına olumsuz örnek olabilecek özellikler taşımaktadır. Çocuğun içinde bulunduğu yaş aralığı da göz önüne alındığında çocukların olumsuz davranışlarını yeniden şekillendirmek bir anda olmamakta, bu uzun ve planlı bir süreci gerektirmektedir. Özellikle 12-18 yaş aralığında koruma ve bakım tedbiri altına alınan çocuklar kaldıkları kurumdaki daha sık kaçabilmektedir.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere ülkemizde bir çocuğun kayıp çocuk olarak nitelendirilebilmesi için çocuğa bakmakla yükümlü yasal temsilcileri tarafından kolluk birimlerine çocuğun kayıp olmasıyla ilgili beyanda bulunması gerekmektedir. Kayıp çocuk tanımı çocuğun nerede olduğu bilinmemesinden yola çıkılarak yapılmıştır. Çocuğun kayıp olarak niteleyen ailesi veya yasal temsilcisidir. Çocuğu kayıp olarak belirtilmesinde onu kayıp olarak niteleyen bir birey veya kurumun varlığı söz konusudur. Çocuk ailesi tarafından kayıp kabul edilirken kendisi için bulunduğu, yaşadığı yerden kaçmış veya kaçırılmış olabilir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde kayıp çocukları tanımının altında kendi iradesi ile kaçan çocuklar ve kendi iradesi dışında zorla kaçırılan çocuklar yer aldığı belirtilebilir. Sosyal medyada, basında yer alan haberlerde ve bireyler tarafından evden kaçan çocuk - kayıp çocuk kavramları birbiri ile sıklıkla karıştırılmaktadır. Evden kaçan çocuklar kayıp çocuk olarak ön plana çıkarak toplumda ki kayıp olma, kaybetme kaygısını arttırmakta bu durum ise dolaylı olarak toplumsal kaygıyı, endişeyi artırarak toplumsal huzursuzluğa neden olabilmektedir. Evden kaçan çocuklarında kayıp çocuk olarak değerlendirilmesi kayıp çocuk sayısında artışa neden olarak toplumda haklı olarak çocukların kayıp olabileceğine veya kaçırılabilmesine ilişkin kaygıya neden olmaktadır. Bu durumun en temelde nedeninin evden kaçan çocuk- kayıp çocuk ayrımının sağlıklı bir şekilde yapılamaması olduğu düşünülmektedir. TBMM kayıp çocuklar başta olmak üzere çocukların mağdur olduğu sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırma komisyon raporunda da bu duruma vurgu yapılarak ailelerin çocukları kayb olduğu zaman ilk şikâyetlerinin hep birilerinin kaçırdığı yönünde olduğu ve koruma altındaki çocukların, sokak çocuklarının % 99'undan daha fazlasının tamamen kendi başına evden kaçan çocuklardan oluştuğunun görüldüğü belirtilmektedir.

2.1.Ülkemizdeki Kayıp ve Evden Kaçan Çocuklar

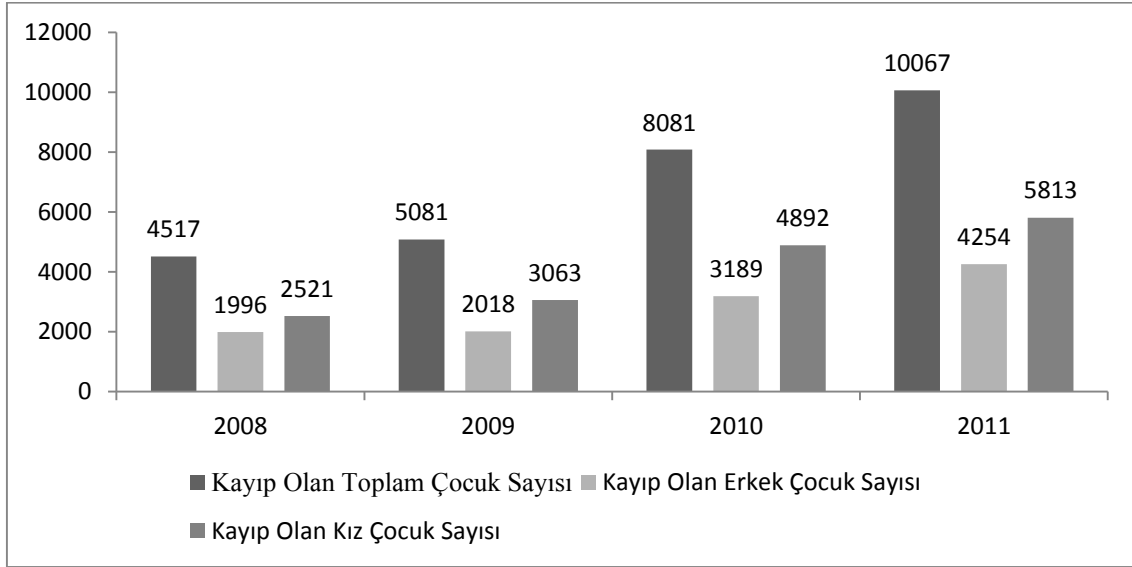
Araştırmanın amacı bağlamında ülkemizdeki sayısal veriler ve mevcut durumun sayısal özelliğinin ne olduğu bu başlık altında irdelenmiştir. Kayıp çocuk sayısının ülkemizde nüfusa oranla fazla olması son yıllarda bu konuya olan ilgiyi arttırmıştır. Bunun nedenleri olarak kayıp çocuk haberlerinin medyada geniş yer bulması, kaybolan ve medyaya yansıyan çocukların uzun süre bulunamaması veya ölü bulunması, tüm bunların neticesinde toplumun kendi çocukları ile kaybolan çocukları özdeşleşmesi yer almaktadır.

Türkiye’de evden kaçan çocuklara ait istatistiklere en kapsamlı şekilde Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) “Güvenlik birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar” isimli raporundan ulaşılmaktadır. Bu raporda ki verilerin 2007 yılından itibaren Türkiye’nin 81’ilinden manyetik ortamlarda derlendiği belirtilmektedir. Raporda güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklara ait çeşitli istatistikler ve bilgiler yer almaktadır (TÜİK 2011).

2011 yılına ait istatistiklerin yer aldığı “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar” isimli raporda kayıp çocuk tanımı “evden veya bulunduğu kurumdaki kaçmış halde bulunan çocuk” olarak tanımlanmış ayrıca evden kaçan çocuk tanımı yapılmamıştır. Burada kayıp çocuk tanımının evden kaçan çocukları da kapsayacak şekilde yapıldığı görülmektedir. 2012 aynı isimde yayınlanan raporda ise kayıp çocuk ve evden kaçan çocuk tanımları ayrı ayrı yapıldığı görülmektedir. 2012 ve sonrasında yayınlanan “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar” isimli raporda çocuğun beyanı esas alınarak “evden kaçtım” beyanının belirtilmesinin ardından çocuk, evden kaçan çocuk olarak istatistiklere geçmektedir. 2011 ve daha önceki yıllarda kayıp çocuk-evden kaçan çocuk tanımının net olarak yer almaması nedeniyle evden kaçan çocuk – kayıp çocuk verilerinin güvenilirliği ve geçerliliğini tartışmak olanaklıdır. Bu durum ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarında da bir takım karışıklıklara neden olabilmektedir.

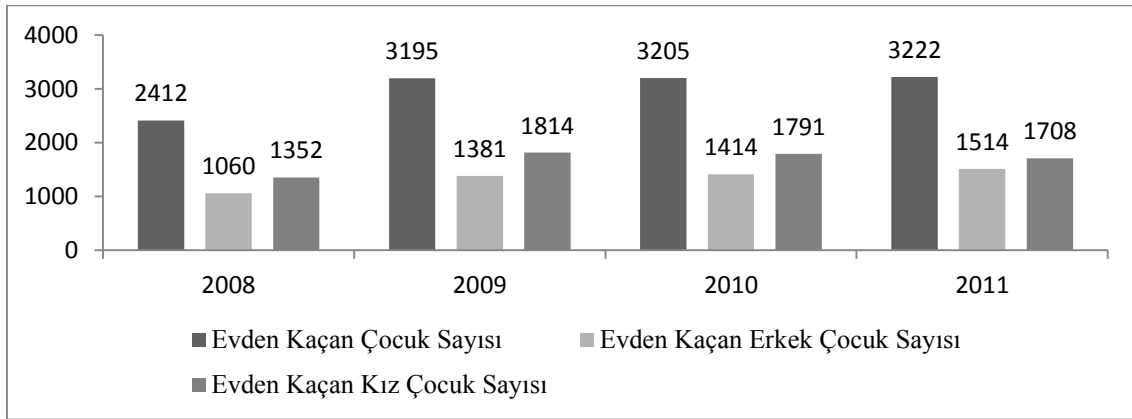
Kayıp çocuklara ilişkin istatistiki verilerin toplanmasında veri ağı ve yöntem sorunu olduğu değerlendirilebilir. Kayıp çocuk, bulunan çocuk, evden kaçan çocuk gibi kavramlar arasında geçişin nasıl yapıldığı, kim tarafından yapıldığı net bir biçimde bilinmemektedir. Özellikler kolluk birimlerinde gerekli değerlendirmenin sağlıklı bir biçimde yapılmaması, çocuğun hemen yasal temsilcisine temsil edilmesi, sosyal incelemenin ve değerlendirmenin gerçekleştirilmemesi de kayıp çocuk, evden kaçan çocuk ve kaçırılan çocuk kavramlarının iç içe geçebilmesine neden olabildiği düşünülmektedir.

Türkiye’de evden kaçan ve kayıp çocuklara ait sayısal veriler TÜİK tarafından şöyle belirtilmiştir:

Şekil 1.Yıllara Göre Kayıp Çocuk Sayısı (TÜİK 2011).

TÜİK 2011’e göre 2008 yılında 4 517 çocuk, 2009 yılında 5 081, 2010 yılında 8 081, 2011 yılında ise 10 067 çocuk kaybolduğu belirtilmektedir (Şekil 1).

Şekil 2.Evden Kaçan Çocuk Sayıları (TÜİK 2011)

TÜİK 2011’e göre 2008 yılında 2 412, 2009 yılında 3 195, 2010 yılında 3 205, 2011’de 3 222 çocuğun evden kaçtığı belirtilmektedir (Şekil 2).

Tablo 1. Evden Kaçan Ve Kayıp Çocuklarına İlişkin Yıllara Göre Türkiye Ve Antalya İli İçin TÜİK Verileri.

Yıllar	Evden Kaçan Çocuk Sayısı			Kayıp Çocuk Sayısı		
	Antalya	Türkiye	Türkiye'ye Göre %	Antalya	Türkiye	Türkiye'ye Göre %
2011	487	3222	%15,11	1121	10067	%11,14

2010	437	3205	%13,63	881	8081	%10,90
2009	518	3195	%16,21	362	5081	%7,12
2008	529	2412	%21,93	380	4517	%8,41

TÜİK (2011) verilerine göre Antalya ili için gerek evden kaçan çocuk sayısı gerek kayıp çocuk sayısı tüm Türkiye'ye oranla oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum Antalya'nın sosyal kültürel yapısından kaynaklı olabileceği değerlendirilmektedir. Coğrafi konumu ve fiziki, iklimsel ve tarihi kültürel özellikleri nedeni ile dış dünya ile ilişki kurması yüksek bir potansiyele sahip, ekonomik, sosyal, kültürel ve mekânsal açıdan sürekli gelişen bir kent olarak Antalya, gelişmenin yanında da bir dizi sorunları da beraberinde taşımaktadır. Antalya çok kültürlü ve diğer illere göre daha karmaşık bir sosyokültürel yapıya sahiptir. Sosyal açıdan Antalya'nın diğer illere oranla daha hareketli ve uyaranların fazla olduğu bir il olduğu belirtilebilir.

Görüldüğü gibi TÜİK (2011)'in sunduğu verilere göre kayıp çocukların sayısı yıllara göre artmakta, kayıp çocuk sorunu ülkemizin önemli bir sorunu haline geldiğine dair önemli işaretler bulunmaktadır. Evden kaçan çocuklar sorununda Antalya sorunun diğer illere göre önemli oranda yaşandığı illerde biri olduğu anlaşılmaktadır. Gerek kayıp çocuk sayısında gerekse evden kaçan çocuk sayısında Türkiye ve Antalya ili için bir önceki yıla göre sürekli bir artış söz konusu olduğu da görülebilmektedir.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

Ailesiyle birlikte yaşarken evden kaçtığını belirten 12- 18 yaş arasındaki çocukların algıladıkları sosyal destek ve sosyodemografik değişkenlerin incelenerek bunların çocukların evden kaçma davranışına olan etkisinin ortaya konulması araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırma yöntemlerinden tanımlayıcı araştırma modeli kullanılmıştır. Bu tür araştırmalarda amaç değişkenler arası ilişkileri saptamak ve ana kütleye yönelik tanımlamaları gerçekleştirebilmektir (Kurtuluş 2010). Bu araştırma türünde daha çok nicel yöntemlerle veri toplanır ve bu veriler istatistiksel analizlere tabi tutulur. Tanımlayıcı araştırma, olguyu, olayı tanımlamak amaçlı olduğundan, çalışılan sorunun/olgunun ayrıntılarına inmeye çalışılır (Böke 2009). Bu doğrultuda araştırmanın evreninin demografik özellikleri, kaçma davranışı ile ilgili önemli unsurları ve algıladıkları sosyal destek belirlenmiş ve uygun istatistiksel analizler yapılmıştır.

Ailesi ile birlikte yaşarken evden kaçma davranışı sergileyen ve Antalya il sınırları içerisinde bulunan 12-18 yaş arasındaki çocuklar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenine dair sayısal bilgilere net bir biçimde ulaşılamamaktadır. Bu durumun oluşmasında kayıp çocuk-evden kaçan çocuk ayırımının ve değerlendirilmesinin ilgili birimlerce nitelikli olarak yapılamaması dolayısıyla TÜİK tarafından yayınlanan ilgili istatistiklere de kayıp çocuk evden kaçan çocuk sayısının doğru bir biçimde yansımadağının düşünülmesi rol oynamaktadır.

Anne, baba veya yasal temsilcisinin kayıp müracaatında bulunmasının ardından 1 Mayıs 2013 ve 30 Nisan 2014 tarihleri arasında Antalya il sınırları içinde bulunan ve kayıp işlemlerinin yapılması için Antalya Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'ne gelen veya getirilen, burada yapılan görüşmeler neticesinde ailesi ile birlikte yaşarken evden kaçtığını belirten 12-18 yaş arasındaki 110 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Zamanının kısıtlı olması, araştırmaya katılmayı kabul eden aile ve çocuk sayısının az olmasından dolayı araştırmada 110 kişiye ulaşılabilmektedir.

Araştırmanın amacının yerine getirilebilmesi için görüşme formu ve sosyal ilişki unsurları ölçeği kullanılmıştır. Görüşme formunda temel demografik ve aile bilgilerinin yanında evden kaçma ve bulunma sürecine ilişkin bilgilerin elde edilmesine yönelik 20 soru yer almaktadır. Görüşme formunda yer alan soruların 9 tanesi çocukların demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik, diğer 9 tanesi evden kaçma sürecini daha iyi anlamaya yönelik, 2 tanesi ise çocuğun madde kullanımı ve vücudunda kesik izi olup olmadığını öğrenmeye yöneliktir. Formun içeriğinin oluşturulmasında araştırmacının daha önce evden kaçan çocuklar ile yaptığı mesleki görüşmeler ve alanyazın

taraması etkili olmuştur. Turner ve ark (1983) tarafından bireylerin sosyal destek algılarını sosyal ilişki unsurlarına göre ölçmek amacıyla geliştirilen Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği'nin Türkiye için geçerliğini ve güvenilirlik çalışması Duyan ve ark (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Duyan ve ark (2013)'ün Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği'nin geçerliğini ve güvenilirliğini belirlemeyi amaçladığı çalışmada sosyal ilişki unsurları ölçeğinin 1070 ilköğretim öğrencisi üzerinde uygulandığı, uygulama sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.81 ve test-tekrar test güvenilirliği ise 0.85 olarak bulunduğu, alt boyutlardan aile desteği için Cronbach Alpha değeri 0.74, arkadaş desteği alt boyutu için Cronbach Alpha değeri 0.75 bulunduğu belirtilmektedir.

Sosyal ilişki unsurları ölçeği 12-18 yaş arasında araştırmanın örneklemini oluşturan 110 çocuğa uygulanmıştır. Uygulama sonucunda ölçeğin geçerliliğine ilişkin şu bulgular elde edilmiştir:

Tablo 2. Uygulanan Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği'nin Güvenilirlik Analizine Ait Cronbach's Alpha Değeri.

Cronbach's Alpha Değeri	Madde
,738	15

Uygulanan Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği güvenilirlik analizinde, tablo 3'te gösterildiği gibi, Cronbach's Alfa katsayısı 0,738'dir. $0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığında olmasından dolayı ölçek oldukça güvenilirdir yorumu yapılabilir (Cortina 1993).

Tablo 3. Uygulanan sosyal ilişki unsurları ölçeğinin arkadaş ve aile desteği faktör yüklerinin güvenilirlik analizi sonucu ve Cronbach's Alpha değerleri.

Arkadaş Desteğine Ait Cronbach's Alpha Değeri	Madde Sayısı	Aile Desteğine Ait Cronbach's Alpha Değeri	Madde Sayısı
0,826	9	0,810	6

Ölçekte yer alan faktörlerin güvenilirlik analizine ilişkin bulgular tablo 4'te yer almaktadır. Arkadaş ve aile desteğine ilişkin Cronbach's Alpha değerinin $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında olduğu ve yüksek güvenilir aralığında yer aldığı görülmektedir (Cortina 1993).

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyet özellikleri incelendiğinde araştırmaya katılanların 79'unun (%71,8) kız, 31'inin (%28,2) ise erkektir. TÜİK'in 2013 Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar isimli raporuna bakıldığında Türkiye genelinde evden kaçan çocuklara ait sayısal verilerin araştırmada elde edilen bulgular ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Buna göre evden kaçan kız çocuklarının sayısı erkek çocuklara göre daha fazladır. Araştırmada elde edilen bir başka bulguya göre çocuğun daha önce evden kaçma sayısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir ($t=2,42$, $p<0,05$). Kız ve erkek çocukların daha önce evden kaçma sayılarına ait ortalamaların kızlarda 3,63 olduğu erkeklerde ise 1,97 olduğu görülmektedir. Bu durum kız çocuklarının daha fazla evden kaçtığı sonucuna ulaştırmaktadır.

Toplum anlayışlı, sabırlı, sessiz, itaatkâr olmayı kadınlardan bekler. Bu durumun nedeni kız çocuklarına çocukluk döneminden itibaren toplumsal cinsiyet bağlamında bu tür davranışların öğretilerek bunların yapılması kızlardan beklenmesidir (Çamur Duyan 2010). Evden kaçma davranışının sergilenmesi beklenmeyen bir davranış veya itaatkârsızlık örneği olduğu düşünülürse, bu durumun erkek çocuklara oranla kız çocuklarının ailesi için daha fazla olumsuz ve kötü olarak algılanmasının söz konusu olduğu söylenebilir. Kız çocuklarının evden kaçması erkek çocuklarının evden kaçmasına göre daha fazla önem taşıdığı ve aileleri daha fazla endişelendirdiği, kız çocuklarının evden kaçtığı durumlarda daha çabuk kolluk birimlerine müracaat edildiği düşünülebilir.

Toplumumuzda kızların dışarıya sık çıkmaları çevre tarafından hoş karşılanmazken, erkeklere göre kızlar evde daha fazla zaman geçirmektedirler. Çocuklukta, ergenlikte ve yetişkinlikte erkeklerin sokağa kahveye ve arkadaşlarının yanına daha rahat ve daha sık çıkabilmektedirler (Büyüksahin-Çevik ve Çelikkaleli 2010). Çocuğun yaşadığı aile ortamının çocuk açısından bunaltıcı olduğu durumlarda erkek çocuklar bu ortamda daha az zaman geçirebilmektedir. Kız çocukları daha fazla göz önünde tutulmakta ve aileden uzaklaşmasına erkeklere göre daha az izin verilmektedir. Kız çocuklarına aile ortamının dışında verilen izinlerde çoğu kez kontrollü bir biçimde olmaktadır. Toplumumuzda erkek çocukların kız çocuklarına göre daha az aile baskısı ile karşı karşıya kaldıkları, böylelikle dışarıda daha fazla zaman geçirebildikleri ve özgür olabildiği de düşünülebilir. Aksoy ve ark (2008)'in yaptığı çalışmada ergenlerin algıladıkları izleme davranışlarında cinsiyete göre farklılık bulunduğu, kızların erkeklere göre daha fazla izlendiğini belirtilmektedir. Bu açılardan bakıldığında durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle, cinsiyet kültürüyle ilişkilendirilebilir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadının eğitim, ailede içindeki konum ve haklar, çalışma hayatına katılım, siyasi hakların kullanımı, kişisel haklarının kullanımı ve farkındalığı gibi çeşitli sorunlara neden olduğu bilinmektedir. Toplumumuzdaki cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet kültürü evden kaçan çocuklar konusunda da kendisini hissettirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Özetle kızların erkeklere göre daha fazla evden kaçmasının arkasında yatan iki neden ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Bunlardan birincisi aileler için kız çocuklarının evden kaçması erkek çocuklarına göre daha endişe verici olarak algılanabilmekte ve durum kolluk kuvvetlerine daha fazla ve daha çabuk yansiyabilmektedir. İkincisi ise kız çocuklarının aile baskısına veya aile kontrolüne erkek çocuklarına göre daha fazla maruz kalmaları nedeniyle dışarıda sosyal ve arkadaş çevresiyle geçirdikleri zamanın az olmasına bağlı olarak evden kaçma davranışının sergilenmesi olarak değerlendirilebilir. Kız çocuklarının daha fazla evden kaçması bu grubun insan ticareti, organ ticareti veya uyuşturucu fuhuş gibi risk içeren yaşam durumlarıyla daha fazla kalabileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların yaş özellikleri incelendiğinde 16 yaşında bulunan çocuk sayısının diğer yaştaki çocuklara oranla daha fazladır. Kaçma davranışı sergileyen ve araştırmaya dâhil olan çocukların 20'si (%18,2) 15, 30'u (%27,3) 16, 26'sı (%23,6) 17, 3'ü (%2,7) 18 yaşındadır. 15,16 ve 17 yaşında kaçma davranışı sergileyen çocukların diğer yaşlara oranla daha fazla kaçma davranışı sergilediği görülmektedir. Zengin (2013)'ün "Ergenlerde Evden Kaçma Davranışının Sosyo-Demografik Özellikler ve Aile İşlevleri Açısından İncelenmesi" isimli yaptığı araştırmada da benzer bulguların elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, evden kaçma davranışı, yaş açısından incelendiğinde evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin % 44'ünün 15 yaşında olduğu; bunu sırasıyla 16 (%29,7), 17 (%24,8) ve 18 (%2)'in izlediği görülmektedir. Şimşek (2013)'in 40 çocuğun araştırmaya dahil edildiği "Ergenlik Döneminde Çocukların Evden Kaçma Nedenlerinin İncelenmesi" isimli araştırmada da evlerini terk eden çocukların yaş ortalamasının 16 olduğu görülmektedir. Evden kaçma davranışının sergilenmesinde 15,16 ve 17 yaşın riskli yaşlar olduğu sonucuna ulaşılabılır. 18 yaşına gelinmesi ile birlikte kaçma davranışına daha az rastlandığı bulgusuna ulaşılsada bu durumun daha çok 18 yaşını dolduran çocukların yasal anlamda çocukluktan çıkarak yetişkin bir birey sayılmasında etkili olabileceği düşünülebilir. 18 yaşını dolduran bir bireyin evden kaçması veya ailesinin yanından ayrılması yasal sorumluluk anlamında sadece kendisini ilgilendirmektedir.

Yaş ile ilgili bir başka bulgu ise şu şekildedir: Evden kaçan çocuğun yaşı çocuğun yaşadığı ilin sınırları içerisinde bulunup bulunmamasına göre farklılık göstermektedir ($t=-2,49$, $p<0,05$). Yaşadığı ilin sınırları içerisinde bulunan çocukların yaşlarının ortalamaları da değerlendirildiğinde çocukların yaşının artması evden kaçtuklarında yaşadığı il sınırlarının dışına çıkma olasılığını arttırdığı yorumuna ulaşılabilmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların öğrenim durumları incelendiğinde ilköğretime devam eden 34, (%30,9) liseye devam eden 33 (%30), liseyi terk eden 34 (%30,9), ilköğretim mezunu olduktan sonra liseye başlamayan 2 (%1,8), ilköğretimi terk eden ise 7 (%6,4) çocuk olduğu bulgusu elde edilmiştir. Evden kaçan çocukların eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve eğitimlerini yarıda

bıraktıkları görülmektedir. Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin %30,9'u başladıkları lise eğitimine çeşitli nedenlerden dolayı devam etmemiştir. Araştırmaya dâhil olan çocukların %1,8'i ise ilköğretimi bitirmesinin ardından lise eğitimlerine devam etmemiştir. Her ne kadar çocukların çoğunluğu eğitime devam etse de devam etmeyen ve evden kaçma davranışı sergileyen çocukların sayısı küçümsenecek düzeyde değildir. Bu durum evden kaçma davranışı sergileyen çocukların eğitim hayatlarında da sorun yaşadıklarını veya içinde buldukları durumun çocukların eğitimlerini de olumsuz etkilediği sonucuna ulaştırabilir. Bugün okullardaki sistem öğrenci sorunlarına çok boyutlu yaklaşılmasını engellemektedir. Okullarda bulunan rehberlik ve danışmanlık sistemi çoğu kez sorunların çözümünde okul dışına çıkamamakta ve öğrencilerin yaşadıkları sorunları çözmekte yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle ülkemizde henüz uygulamaya geçirilmeyen okul sosyal hizmeti sorunların çözümündeki gerekliliği bir kez daha ön plana çıkarmaktadır. Öğrenciyi çevresi ve ailesiyle bütün olarak değerlendiren uygulamalar öngören okul sosyal hizmeti faaliyetlerinin artması pek çok sorunun çözümünde önemli rol oynayabilir (Gelbal ve ark 2010). Okul sosyal hizmetinin ülkemizde faaliyete geçirilmesi okul içinde saptanan ancak kaynağı açısından çözüme ulaştırılamayan bu nedenle genellikle çocukların okullarından uzaklaşmasıyla sonuçlanan sorunların çözümünde etkili olacaktır. Çocukların eğitime devam etmemesinin nedeninin arkasında yatan etkenler genellikle daha başka birbiriyle ilişkili sorunların ortaya çıkmasında da etkili olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında çocukların eğitime devam etmemesi arkasında yatan problemlerin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Evden kaçan çocukların yaşadıkları sorunların arkasında yatan nedenlerin anlaşılıp çözüme ulaşılmasında okul sosyal hizmet uygulamasının uygulamaya konulması önemlidir. Böylelikle çocukların nitelikli bir eğitim alması sağlanarak ortaya çıkan sosyal sorunlarında çözümünde etkili olunabilir.

Araştırmaya katılan çocukların meslek ve uğraş durumları incelendiği elde edilen verilerde çocukların %39,1'inin hiçbir uğraşı olmadığı, her hangi bir hobiyi uğraşmadıkları dolayısıyla günlük yaşamlarını plansız bir biçimde yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Edginton (2007)'e göre boş zamanı değerlendirme, bileyin yaratıcılığı, keşfetme duygusunu ortaya çıkartma fırsatları sağlayarak değişimi desteklemekte ve kolaylaştırmaktadır. Irby ve Tolman (2002)'ye göre bireyin kendisini ve yetişkinlerin dünyasını tanımaya başladığı ergenlik döneminde boş zaman değerlendirme bireyin zihinsel fiziksel ve sosyal gelişimi ve bu süreçte yaşadığı değişimi desteklemekte ve eğitimi ve sağlıklı birey olabilmede önemli rol oynamaktadır. Ergenliğin gerek duygusal açıdan gerek bilişsel açıdan zorlu bir dönem olması bireylerin bu dönemde ne ile meşgul oldukları davranışlarının şekillenmesi açısından önemlidir. Bu dönemde bireylerin hiçbir uğraşı olmaması onların bu dönemin özelliklerinden kaynaklı aile arkadaş ve sosyal çevreyle sorunlarının artmasında rol oynayacaktır. Evden kaçan çocukların birçoğunun ileriye dönük hayali, planı olmadığı dolayısıyla günlük yaşama tutunmada ve uyumda sorunlar yaşadığı yorumu yapılabilir.

Araştırmaya dâhil olan çocuklarda %37,3'ünün vücudunda kendisi tarafından yapılan kesik izi(jilet vb.) bulunmaktadır. Bu durum evden kaçan çocukların yaşadığı derin psikolojik sorunlara ve süreçlere işaret etmektedir.

Evden kaçan çocuklar ile ilgili yapılan kayıp müracaatı ve çocuğun bulunması arasında geçen gün sayıları değerlendirildiğinde çocukların %51,8'inin bir gün içerisinde bulunmaktadırlar. Bu bulgu çocukların evden kaçmalarının daha çok anlık ve çözümü bulunabilecek sorunlara veya tartışmalara dayandığını düşündürmektedir. Bu durumda ailelerin işlevlerini ve becerilerini geliştiren programlar, destekler ve eğitimlerin önemine vurgu yapmaktadır. Aileye verilen önem ve değer arttıkça çocuk aile çatışmasının azalarak sağlıklı bir aile neticesinde çocukların evden kaçma davranışı sergilemesinin de azalabileceği değerlendirilmektedir. Evden kaçan çocukların içinde buldukları ergenlik döneminin özellikleri göz önünde tutulduğunda çocukların anlık ve ferdi karar veya tepkilerinin evden kaçma davranışında etkili olduğu düşünülebilir. Bu davranışların plan yapılmadan gerçekleştiği de varsayılabilir. Kaçma davranışı sergileyen çocukların 1 gün içinde tekrar eve dönmesi kaçma davranışını etki eden etmenlerin kaçma davranışını sergileyen birey açısından öneminin ve etkisinin düşüklüğüne işaret ettiği düşünülebilir.

Evden kaçma davranışını sergileyen çocukların ailesinin bilgisi dışında dışarıda geçirdikleri sürenin az olması da çocuğun karşılaşabileceği olumsuzlukları ve riskleri azaltmaktadır. Ailenin bilgisinin dışında geçirilen süre çocuk açısından bir risk unsuru olarak görülebilir. Çocuğun 1 gün içerisinde bulunmasının altında iki farklı olgu yatabilir. Bunlardan ilki kolluk kuvvetlerinin titiz çalışmalarıdır. Kolluk kuvvetlerinin titiz ve çok yönlü çalışmalarının çocuğun bulunmasında etkili olabileceği söylenebilir. Ancak kayıp müracaatı ve çocuğun bulunma tarihi arasında ki geçen gün sayısına ait elde edilen bulgulara bakıldığında çocukların %23,4'ünün 3'gün içerisinde bulunamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca çocukların %39,1'inin polis tarafından bulunmasına rağmen %43'den fazlasının kendisinin iradesi ile geriye döndüğü, kaçma davranışına son vererek ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu bulgular ışığında evden kaçan çocuklar ile ilgili yapılan kayıp işlemleri ve kayıp çocuğu bulma çalışmalarının kapsayıcılığı ve niteliği tartışılabilir. Dışarıda çocukları bekleyen riskler göz önünde tutulduğunda çocukların %23,4'ünün 3'gün içerisinde bulunamaması ise çocuklar açısından oldukça kaygı verici olduğunu düşündürmektedir. Evden kaçma davranışı sergileyen çocuğun bir günü aşan sürede dışarıda kalması bazı olumsuzlukları da beraberinde getirebilmektedir. Çocuğun evden kaçtığı düşünüldüğünde bu durumu öğrenen ve çocuğun iletişimde bulunduğu diğer bireyler tarafından biyolojik, fizyolojik ve cinsel istismarın söz konusu olabileceği değerlendirilebilir. Bu nedenler çocuğun kısa süre içerisinde bulunmasının oldukça önemli olduğuna işaret etmektedir.

Çocukların %54,5'i kaçma davranışını ilk kez gerçekleştirmişken %55'den fazlası evden kaçma davranışını birden fazla kez gerçekleştirmiştir. Evden kaçan çocukların birden daha fazla evden kaçması evden kaçma davranışının sergilenmesine neden olan etkenlerin ortadan kalkmadığına ve sürekliliğine işaret etmektedir. Diğer taraftan kaçma davranışını birden fazla kez tekrarlaması alınan bir önlemin olmadığına, aile dinamiklerinin değişmediğine, sorunun büyüyerek devam ettiğini de göstermektedir. Çocuklar birden fazla evden kaçma davranışı sergilerken sosyal politika ve sosyal hizmet anlamında bir eksikliğe belirtmektedir. Önleyici, koruyucu ve destekleyici önlemlerin alınmaması aile, çocuk ilişkisinde yaşanan olumsuzlukları ortadan kaldırılamamasına neden olmaktadır. Bu ise kaçma davranışının arkasında yatan sosyal ve ailesel nedenler etkisini sürdürebilmesine neden olmaktadır. Sorun bu açıdan değerlendirildiğinde aile odaklı çalışmaların aciliyeti ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Antalya ilinin turizm odaklı bir bölge olarak çok kültürlü etkileşimlere muhataptır. Böylesi uyarılarla kız çocuklarının kırılabilirliği göz önüne alındığında gençlere ve ailelere yönelik bireysel çalışmaların, grup çalışmalarının önemli olduğu düşünülmüştür.

Çocuğun son evden kaçtığına dışarıda kaldığı gün sayısı ile çocuğun daha önce evden kaçma sayısı arasında pozitif yönlü ilişki düzeyi zayıf ($r=0,294$) ancak istatistiksel açıdan anlamlı ($p<0,01$) bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bir başka bulgu ise çocukların daha önce evden kaçma sayısı çocuğun yaşadığı il sınırları içerisinde bulunup bulunmamasına göre farklılık gösterdiği şeklindedir ($t=4,67$, $p<0,01$). Yaşadığı il sınırları içerisinde bulunan çocukların daha önce evden kaçma ortalaması 3,73 iken yaşadığı il sınırlarının dışında bulunan çocukların daha önce evden kaçma ortalaması 1,41 olduğu görülmektedir. Bu bulgular değerlendirildiğinde daha önce evden kaçma davranışını sergileyen çocukların kaçma davranışını tekrar sergilediğinde dışarıda kaldığı süre uzayabilmektedir. Bu yüzden evden kaçma davranışı ilk defa sergilendiğinde yapılacak müdahalelerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu durum evden daha fazla kaçan çocuğun daha fazla dışarıda kalma eğiliminde olduğu sonucu ile ilişkilendirilebilir. Dışarıyı anlayan, algılayan öğrenen çocuk eskisine göre kaçma davranışını daha rahat sergileyebilmektedir. Çünkü artık ailesinin dışında var olan sosyal hayatı daha iyi öğrenmiştir, kaçma davranışını sergilediğinde nelerle karşılaşabileceğini bilmektedir. Bu durum ise kaçma davranışın çoğu kez birden fazla sergilenmesinde ve yaşanan en ufuk sorunda çocuğun kaçma davranışını tekrar sergilemesinde rol oynadığı belirtilebilir.

Araştırmaya katılan olan çocukların %24,5'inin yaşadıkları il dışında bulunması kaçma davranışının getirebileceği tehlikelere işaret ederken aynı zamanda bu durum çocukları bekleyen tehlikelerinde ne kadar büyük olabileceğini sergilemektedir. Ailesinin bilgisi dışında şehir dışına çıkabilen çocuğu

bekleyen tehlikelerde büyük olacaktır. Çocukların yanına bir yetişkin olmadan şehirlerarası ulaşımdan faydalanabilmesi ise ayrıca tartışılmalıdır. Çocukların özellikle uzak yerlere seyahat etmek istediğinde bu seyahati gerçekleştirmek için kullanılan araçtan ailesinden habersiz bir şekilde faydalanmasının önüne geçilmelidir. Aksi halde çocukların evden kaçarak kayıp olması durumunda ortaya çıkarılması oldukça güçleşecektir. Öyle ki çocukların %23,4'ü 3'gün içerisinde bulunamadığı bulgusu elde edilmiştir. Çocuklardan haber alınmadan geçen her süre çocukların aleyhine olup karşılaşılabilecek tehlikeleri arttırmaktadır. Ayrıca tüm bu bulgular değerlendirildiğinde evden kaçma davranışının çocuk ve aile açısından risk içeren önemli bir problem olduğu tekrar anlaşılmaktadır.

Evden kaçan çocuklar kayıp olduğu süre içerisinde daha çok (%62,7) daha önce tanıdı arkadaşları ile vakit geçirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu durum çocukların kaçtıkları ev ortamında yaşamayı sürdürmek yerine daha önce tanıdıkları arkadaşları ile vakit geçirmeyi tercih ettiklerini göstermesi açısından önemli bir bulgudur.

Araştırmada algılanan sosyal desteğe ilişkin elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; algılanan arkadaş desteği ortalamasının 35,96 olduğu buna rağmen algılanan aile desteğinin 17,01 olduğu görülmektedir. Arkadaş desteğinin aile desteğine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Algılanan aile desteğinin arkadaş desteğine göre düşük olması evden kaçan çocukların arkadaşlarından daha fazla destek aldığını dolayısıyla arkadaşlarıyla zaman geçirmeyi önemsedikleri düşündürmektedir. Ergenlerin umduğu sosyal desteği ailesinden alamaması birtakım sapma davranışlarında sergilemesine neden olabilmektedir (Bal 2010). Evden kaçan çocuklarda aile desteğinin az olması çocukları dışarıya iterek evden kaçma davranışına yönelttiği ve yine evden kaçma davranışının sergilenmesinde aile desteğinin arkadaş desteğine göre daha az olmasının etkili olduğu yorumu yapılabilir.

Bireyin kişiliğinin oluşmasında aile ilk sosyal yapıdır. Bu yapıda ana babanın çocuğa nasıl davrandığı en önemli olgulardan biridir. Çocuğun yaşadığı aile ve ana babasıyla ilişkileri onların tutumları, kişilik gelişimlerini etkileyen önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Anne babanın çocuğa sevgi göstermesi, özgüvenini kazanabilmesi için çocuklarını desteklemesi gerekmektedir. Özellikle ergenlik döneminde ana baba ya da diğer yetişkinlerin alaycı ve küçük düşürücü tutumları çocuk üzerinde yıkıcı etkilere sahiptir (Sağlam 2007). Greenberg ark (1983)'e göre çocuğun öz saygı düzeyini ve sağlıklı psikososyal gelişimi açısından anne ve baba tarafından verilen sosyal destek oldukça önemlidir. Bu anlamda, aile desteği olmadığı düşünülen çocuklar, yüksek risk grubunda yer almaktadırlar (Duyan ve ark 2013). Bireyin gelişimi açısından algılanan aile desteğinin sağlıklı biyopsikososyal gelişim için önemli olduğu görülmektedir. Evden kaçan çocuklarında bu anlamda ailelerinden aldığı sosyal desteğini düşük olması çocuğun dış dünyaya ve arkadaş çevresine yönelmesinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Yine durum insan gelişimi açısından ele alındığında bireylerin ilk sosyal desteği aldığı yer ailesidir. Aileden alınan sosyal desteğin az olması ergenlerin ve çocukların kendisini değersiz, sevilmeye layık olmayan biri olarak algılamasına neden olabilir. Desteğe ihtiyaç duyduğunda bunu başka yerlerde veya başka kişilerde arama çabasına girebilir. Bu arayışın bir neticesi olarak çocukların evden kaçma davranışı sergilemesi de olası olarak görülebilir.

Araştırmacılara göre çocuğun varlık merkezi olan aile, değerlerin öğretilmesinde ve kişisel güvenin kazandırılmasında akran grubunun başarısına ulaşamamaktadır (Demir ve ark 2005). Ergenlik döneminde akranlar, ergenlerin yaşamında en az aile kadar önemli bir yere sahip olmaktadır. Ergenlerin riskli davranışlar gösteren akranlara sahip olması kendilerinin de ileriki süreçte sapkın davranışlar göstermelerine neden olmaktadır (Uludağlı ve Sayıl 2009). Ergenlik döneminde bireylerin içinde buldukları arkadaş çevresi bireyin davranışların ve tutumlarının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Arkadaş çevresinden gelebilecek risklere karşı çocuğun korunabilmesi için aile desteğinin fazla olması beklenir. Çünkü aile desteğinin olmaması ailenin çocuğun arkadaş seçiminde ve riskli arkadaş kurmasında bir etken olarak düşünülebilir. Büyükşahin-Çevik ve Atıcı (2008)'in lise 3.

sınıf 532 öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerini bazı değişkenlere göre incelediği çalışmasında öğrencilerin yarısından fazlası ailelerinin arkadaşlık ilişkilerine müdahale ettiği ve arkadaşlık ilişkilerinde erkeklere göre kızların ilişkilerine daha fazla müdahale edildiği bulgularına ulaşılmıştır. Uludağlı ve Sayıl (2009)'ün 429 lise ve üniversite öğrencisi ergen ile yaptığı araştırmada ergenlerin akran ilişkilerini yönetmede ebeveynin olumlu stratejiler kullanması ve ergenin yakın arkadaşlarının olmasının ergeni risk alma davranışlarından koruyabildiği göstertirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ergenin doğru arkadaş seçiminde ailenin rolünün önemli olduğu görülmektedir. İşlevsel, sağlıklı ailelerde çocuğun arkadaşlık kurduğu kişiler gözlemlenirken, incelenirken sağlıklı, işlevsel ailelerde bu çoğu kez gerçekleşmekten uzaktır. Dolayısıyla sağlıklı, işlevsel ailelerin çocukları arkadaşlık kurduğu kişilere dikkat edilir, kötü arkadaşlara müdahale edilir. Ancak sağlıklı ailelerde bu kontrol mekanizmasının tam olarak işlemediği belirtilebilir. Aileden alınan sosyal desteğin arkadaş ve akran seçiminde etkili olacağı, iyi bir arkadaş ve akran seçiminde aileden alınacak sosyal desteğin önemli etkisinin olduğu sonucuna varılabilir.

Aile ve arkadaş desteği arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir ($r=-0,39$). Evden kaçan çocukların algıladıkları aile ve arkadaş desteği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması arkadaş desteği ve aile desteğinin bir birinden ayrı iki unsur olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre algılanan aile ve arkadaş desteği çocukların cinsiyetine göre, çocukların yaşadığı il sınırları içinde bulunup bulunmamasına göre, çocuğun en son evden kaçma davranışının hemen öncesinde ailesi ile yaşadığı bir tartışma olup olmamasına göre, çocuğun vücudunda kendisi tarafından yapılan kesik izlerinin (jilet vb.) bulunup bulunmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Bu bulgu evden kaçan çocukların arkadaş ve aile desteği açısından ilgili değişkenlerde ortak özelliklere sahip olduğunu düşündürmüştür.

Çocukların dışarıda kaldığı gün sayısı çocuğun en son evden kaçma davranışının hemen öncesinde ailesi ile yaşadığı bir tartışma olup olmamasına göre farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu durum evden kaçma davranışı öncesinde aile ile tartışmanın çocuğun dışarıda kaldığı süreyi etkilemediğini düşündürmektedir.

Elde edilen bulgular ve tartışma kısmı genel olarak değerlendirildiğinde evden kaçan çocuklar sorunu çocuk refahı ve çocukların sağlıklı gelişimi açısından önemle üstünde durulması gereken bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Sorunun altında aileye ilişkin önemli dinamikler ve özellikler yer almaktadır. Soruna sosyal destek açısından yaklaşıldığında ise aileden algılanan sosyal desteğin önemi ortaya çıkmaktadır. Evden kaçan çocuklar konusunda nitelikli sosyal politika zeminine ve uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yine uygulama ve müdahalede vaka odaklı çalışmanın, multidisipliner yaklaşımın olmaması, gerekli meslek elamanlarının istihdam edilmemesi, kamusal birlikte ve iş birliğinin olmaması sorunun tekrür etmesinde önemli etkili olduğu görülmektedir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma neticesinde evden kaçan çocuklar ile ilgili öncelikli sorunlardan bir tanesinin evden kaçan çocukların saptanabilmesi ve tanımlanabilmesiyle ilgili olduğu görülmektedir. Evden kaçan çocuğun yasal temsilcilerinin kolluk kuvvetlerine kayıp başvurusunda bulunmasından sonra çocuk kayıp çocuk olarak nitelendirilmektedir. Oysa kayıp çocukların birçoğu kendi iradesiyle buldukları ortamdan ayrılmakta, kaçmaktadır. Çocukların kayıp olmasının arkasında yatan nedenler daha çok güvenlik ile ilgiliyken evden kaçan çocuklar sorunun arkasında yatan nedenler çoğu kez aile ve sosyal çevreyle ilişkilidir. Dolayısıyla bu iki olgu bir birinden büyük çoğunlukla ayrılmaktadır. Sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için kayıp çocuk- evden kaçan çocuk ayrımı iyi bir biçimde yapılmalıdır. Evden kaçan çocuklarla ilgili bir başka sorun resmi veya güvenilir verilerin elde edilemeyeşiyle ilgilidir. Evden kaçan çocuklar ile ilgili güvenilir verilerin iyi bir biçimde sağlanması sorunun daha iyi görünebilir kılacağı gibi kayıp çocuklarla ilgili durumun da daha iyi anlaşılabilmesini sağlar. Hakkında kayıp müracaatı olan çocukların bulunmasının ardından psikolog, sosyal hizmet uzmanı veya aile danışmanın çocuk ile yapacağı görüşme neticesinde çocuğun evden

kaçan çocuk mu, kayıp çocuk mu olduğu belirlenmelidir. İstatistiki kayıt bu değerlendirmeden sonra yapılması evden kaçan çocuklara ilişkin istatistiki verilerin daha nitelikli toplanıp derlenebilmesi açısından gerekli olduğu belirtilebilir. Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüklerinde ve Jandarma Çocuk Merkezlerinde evden kaçan, kayıp olan veya bulunan çocukların ve ailelerinin nitelikli danışmanlık ve psikososyal destek hizmetlerinden faydalanması için gerekli personel istihdamının sağlanması ailelerin ve çocukların sorunların çözümüne yönelik farkındalığını arttıracaktır. Evden kaçan çocuklarının bulunmasının ardından psikolog, sosyal hizmet uzmanı veya aile danışmanının yapacağı ilk görüşme neticesinde çocuk ve aileye yönelik aile destek ve aile danışmanlığı sistemleri oluşturulmalı ve harekete geçirilmelidir.

Evden kaçan çocuklar ile yapılacak bundan sonraki araştırmalarda aile ve aile ilişkileri yönü, anne baba tutumları incelenebilir. Okul ortamlarında uygulamaya konulabilecek okul sosyal hizmetinin evden kaçma davranışını önlenmesine ve sorunun baş göstermesinin ardından sorunun çözülmesinde etkili olacaktır. Aile ve aile yapısını destekleyici her türlü çalışma ve faaliyetin evden kaçan çocuklar açısından da önemlidir. Aile değerlerini ve aile refahını yükselten politika ve uygulamalar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Aksoy AB, Kahraman ÖG, Kılıç Ş, 2008. Ergenlerin algıladıkları ebeveyn izleme ve destek davranışları, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9 (15), 1-14.

Bal S, 2010. Çocukların örselenme yaşantıları, ana-baba-ergen ilişki biçimleri ve sosyal destek algısının, kural dışı davranışlara etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.

Böke K, 2009. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, İstanbul, Alfa Yayınevi, 3-32.

Büyükşahin Çevik G, Atıcı M, 2008. Lise 3.sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 35-50.

Büyükşahin Çevik G, Çelikkaleli Ö, 2010. Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(3), 225-40.

Cortina J, 1993. What is coefficient alpha? examination of theory and applications. Journal of applied psychology, 78(1), 98-104.

Çakır Y, Palabıyıkoglu R, 1997. Gençlerde sosyal destek-çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Kriz Dergisi, 5, 15-24.

Çamur Duyan G, 2010. Yoksulluğun kadınlaşması: Altındağ örneği, Aile ve Toplum Dergisi, 6(21), 19-29.

Demir NÖ, Baran AG, Ulusoy D, 2005. Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapsmış davranışlar: Ankara örnekleme. Bilig, 32: 83-85.

Duyan V, Gelbal S, Var E, 2013. Sosyal ilişki unsurları ölçeğinin türkçeye uyarlama çalışması. Hacettepe

Edginton CR, 2007. The world leisure organization: promoting social, cultural and economic transformation, Licere, Belo Horizonte, s10.

Eker D, Arkar H, Yıldız H, 2001. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği’nin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikiyatri Dergisi, 12(1), 17-25.

Emniyet Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı, 2010. Emniyet Genel Müdürlüğü Kayıp Çocuk Rehberi. Ankara, Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayın No:11.

Gelbal S, Duyan V, Sevin, Ç, Erbay E, 2010. Lise öğrencilerinin sosyo-demografi özellikleri ve sosyal destek durumları ile benlik saygı düzeyleri arasındaki ilişki. Toplum ve Sosyal Hizmet, 21(2), 7-18.

Irby M, Tolnian J, 2002. Reihinking leisure time: Expanding opportunities for young people and commumies. Washington.D.C.,The Forum for Youth Livestiient.

TBMM, 2010. Kayıp çocuklar başta olmak üzere çocukların mağdur olduğu sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırma komisyon raporu, Ankara.

Kaziasty K, 2005. Social support and traumatic stres. The National Center For Post Traumatic Stres Disorder Research Quarterly, 16 (2), 1-8.

Kurtuluş K, 2010. Araştırma yöntemleri, İstanbul, Türkmen Kitabevi.

Öter A, 2005. Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri (Antalya örneği). Yüksek Lisans Tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Isparta.

Sağlam S, 2007. Lise öğrencilerinin ana-baba iletişimi sosyal destek ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD, Erzurum.

Salim M, 2011. Geçmişten günümüze türkiye’de çocuk koruma politikaları ve sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

T.C. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, 2008. Kayıp çocuklar raporu, Erişim Tarihi 7 Nisan 2013. Erişim adresi, <http://www.ihb.gov.tr/Raporlar.aspx>.

Terzi Ş, 2008. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3 (29), 1-9.

Turner RJ, Frankel BG, Levin DM, 1983. Social support: conceptualization, measurement, and implications for mental health. In: J. R. Greeley, Ed. Research in community and mental health , Greenwich, CT: JAI Press.s: 67-111.

TÜİK, 2011. Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklar, Erişim Tarihi 25 Mayıs 2014. Erişim adresi, <http://xa.yimg.com/kq/groups/18581772/2077577554/name/TUIK+RAPORU+2011.pdf>

Uludağlı N, Sayıl M, 2009. Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: ebeveyn ve akranların rolü. Türk Psikoloji Yazıları, 12(223), 14-24.

Yavuzer H, 2007. Çocuk psikolojisi, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Yıldırım İ, 1997. Algılanan sosyal desteği ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 81-7.

Zengin LE. Ergenlerde evden kaçma davranışının sosyo-demografik özellikler ve aile işlevleri açısından incelenmesi. T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Tezi, İzmir,2013.